

Атестаційні комісії всіх рівнів від закладу освіти до районів (міст) і області у практичній діяльності спираються на певні критерії оцінки роботи вчителів, що визначені на їхньому рівні, та намагаються співвіднести ці критерії з формулюваннями кваліфікаційних характеристик і вимог до кваліфікаційних категорій.

Вимоги до кваліфікаційних категорій у загальному вигляді містяться в Типовому положенні про атестацію педагогічних працівників України. Ці ж вимоги дещо деталізовані в ***Кваліфікаційних характеристиках педагогічних працівників, для яких встановлені кваліфікаційні категорії.***

Посадові обов'язки учителя

Планує, здійснює навчання, виховання учнів, сприяє становленню їх особистості. Забезпечує умови для засвоєння ними освітніх програм на рівні обов'язкових державних вимог. Використовує ефективні форми, методи, засоби навчально-виховного процесу. Вивчає індивідуальні особливості школярів, дбає про розвиток їхніх здібностей, талантів на основі задатків та обдарувань. Проводить індивідуальну, позакласну роботу з учнями з предмета, який викладає. Налаштуванням та особистим прикладом утверджує повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, гуманізму, доброти, патріотизму, працелюбства, інших добродійностей. Виховує в учнів повагу до батьків, жінки, культурно-національних, духовних, історичних цінностей України, країни походження, дбайливе ставлення до навколишнього середовища. Готує вихованців до свідомого життя в душі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами. Додержується педагогічної етики, поважає гідність учнів, захищає їх від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігає вживанню ними алкоголю, наркотиків, іншим шкідливим звичкам, пропагує здоровий спосіб життя. Вимагає від учнів дотримання навчальної дисципліни, статусу освітньої установи. Контролює забезпечення здорових, безпечних умов навчання та праці. Підтримує зв'язки з батьками, надає їм консультативну допомогу в питаннях навчання, виховання, розвитку їхніх дітей. Постійно підвищує свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру.

Учитель повинен знати

Для вирішення педагогічних завдань повинен мати знання в обсязі відповідної вищої або середньої спеціальної освіти. Повинен знати предмет викладання; дисципліни психолого-педагогічного циклу, у тому числі педагогіку, психологію, вікову фізіологію; методики викладання предмета та виховної роботи; цілі, принципи, організацію, нормативне забезпечення шкільної освіти, зокрема предмета, який викладає; навчальні плани, програми, підручники; методичні рекомендації; форми, методи, засоби навчально-виховного процесу, вимоги до його матеріально-технічного оснащення; індивідуальні характеристики учнів, питання формування різних учнівських колективів і керівництва ними; соціальні, культурні, інші умови

навчання й виховання; принципи, якими керуються провідні вчителі; основні напрями та перспективи розвитку освіти; Закон України «Про освіту», інші законодавчі й нормативно-правові акти й документи з питань навчання та виховання, державну мову відповідно до чинного законодавства про мови в Україні.

Учитель повинен уміти ефективно застосовувати професійні знання у практичній педагогічній діяльності.

Учитель повинен мати ціннісні орієнтації, спрямовані на культурний, духовний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, на творчу педагогічну діяльність.

Кваліфікаційні вимоги до категорій

Атестація педагогічних працівників - це система заходів, спрямована на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання.

Метою атестації є стимулювання цілеспрямованого безперервного підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників, росту їх професійної майстерності, розвитку творчої ініціативи, підвищення престижу й авторитету, забезпечення ефективності навчально-виховного процесу.

Основними принципами атестації є відкритість та колегіальність, гуманне та доброзичливе ставлення до педагогічного працівника, повнота, об'єктивність та системність оцінювання його педагогічної діяльності.

Атестація педагогічних працівників навчальних та інших закладів є обов'язковою.

Атестація може бути черговою або позачерговою. Чергова атестація здійснюється один раз на п'ять років.

Ця вимога не розповсюджується на педагогічних працівників, які працюють перші п'ять років після закінчення вищого навчального закладу.

Педагогічний працівник визнається таким, що відповідає займаній посаді, якщо:

має освіту, що відповідає вимогам, визначеним нормативно-правовими актами у галузі освіти;

виконує посадові обов'язки у повному обсязі;

пройшов підвищення кваліфікації.

Присвоєння кваліфікаційних категорій за результатами атестації здійснюється послідовно.

Позачергова атестація проводиться за заявою працівника з метою підвищення кваліфікаційної категорії (тарифного розряду) або за поданням керівника, педагогічної ради навчального закладу чи відповідного органу

управління освітою з метою присвоєння працівнику кваліфікаційної категорії, педагогічного звання та у разі зниження ним рівня професійної діяльності.

Позачергова атестація з метою підвищення кваліфікаційної категорії може проводитися *не раніш як через два роки* після присвоєння попередньої.

Педагогічні працівники, які в міжкатестаційний період підготували переможців III етапу всеукраїнських або міжнародних учнівських та студентських олімпіад з базових навчальних предметів; переможців III етапу всеукраїнських або міжнародних спортивних змагань; переможців всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук, а також педагогічні працівники, які стали переможцями або лауреатами конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади, мають наукові ступені, вчені або почесні звання, якщо їх діяльність за профілем збігається з наявним науковим ступенем, ученим (почесним) званням, атестуються *без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційних категорій та строку проведення позачергової атестації*.

«Спеціаліст вищої категорії» присвоюється працівникам, які відповідають вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією *«спеціаліст першої категорії»*, та які володіють інноваційними освітніми методиками й технологіями, активно їх використовують та поширюють у професійному середовищі; володіють широким спектром стратегій навчання; вміють продукувати оригінальні, інноваційні ідеї; застосовують нестандартні форми проведення уроку (навчальних занять); активно впроваджують форми та методи організації навчально-виховного процесу, що забезпечують максимальну самостійність навчання учнів; вносять пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

«Спеціаліст першої категорії» присвоюється педагогічним працівникам, які відповідають вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією *«спеціаліст другої категорії»*, та які використовують методи компетентнісно-орієнтованого підходу до організації навчального процесу; володіють технологіями творчої педагогічної діяльності з урахуванням особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів; впроваджують передовий педагогічний досвід; формують навички самостійно здобувати знання й застосовувати їх на практиці; уміють лаконічно, образно і виразно подати матеріал; вміють аргументувати свою позицію та володіють ораторським мистецтвом.

«Спеціаліст другої категорії» присвоюється педагогічним працівникам, які відповідають вимогам, встановленим до працівників з кваліфікаційною категорією *«спеціаліст»*, та які постійно вдосконалюють свій професійний рівень; використовують диференційований та індивідуальний підхід до учнів; володіють сучасними освітніми

технологіями, методичними прийомами, педагогічними засобами, різними формами позаурочної (позанавчальної) роботи та їх якісним застосуванням; застосовують інноваційні технології у навчально-виховному процесі; знають основні нормативно-правові акти у галузі освіти; користуються авторитетом серед колег, учнів та їх батьків.

«Спеціаліст» присвоюється педагогічним працівникам з повною вищою освітою, діяльність яких характеризується: здатністю забезпечувати засвоєння учнями навчальних програм; знанням основ педагогіки, психології, дитячої та вікової фізіології; знанням теоретичних основ та сучасних досягнень науки з предмета, який вони викладають; використанням інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі; вмінням вирішувати педагогічні проблеми; вмінням установлювати контакт з учнями (вихованцями), батьками, колегами по роботі; додержанням педагогічної етики, моралі.

Випускникам вищих навчальних закладів, які отримали повну вищу освіту, **при прийомі на роботу** встановлюється кваліфікаційна категорія **«спеціаліст»**.